

CLASSICS PART IB

EASTER TRANSLATIONS

contains:

Seneca x 3

Caesar x 3

Horace x 1

Sallust x 1

Level: average

Andromache makes a piteous choice between permitting the defilement of Hector's ashes or allowing her son, Astynax, to be killed.

quid agimus? animum distrahit geminus timor:
hinc natus, illinc coniugis cari cinis.
pars ultra vincet? testor immites deos,
deosque veros coniugis manes mei:
non aliud, Hector, in meo nato mihi
placere quam te. vivat, ut possit tuos
referre vultus – prorutus tumulo cinis
mergetur? ossa fluctibus spargi sinam
disiecta vastis? potius hic mortem oppetat –
poteris nefandae deditum mater neci
videre, poteris celsa per fastigia
missum rotari? potero, perpetiar, feram,
dum non meus post fata victoris manu
iactetur Hector – hic suam poenam potest
sentire, at illum fata iam in tuto locant.
quid fluctuaris? statue, quem poenae extrahas.
ingrata, dubitas? Hector est illinc tuus –
erras, utrimque est Hector: hic sensus potens,
forsan futurus ultor extincti patris –
utrique parci non potest: quidnam facis?
serva e duobus, anime, quam Danaï timent.

(Seneca, *Troades*)

Level: easy

Andromache bids a final farewell to Astynax.

Quid meos retines sinus
manusque matris, cassa praesidia, occupas?
fremitu leonis qualis audito tener
timidum iuventus applicat matri latus,
at ille saevus matre sumnota leo
praedam minorem morsibus vastis premens
frangit vehitque: talis e nostro sinu
te rapiet hostis. oscula et fletus, puer,
lacerosque crines excipe et plenus mei
occurre patri. pauca maternae tamen
perfer querelae verba: "si manes habent
curas priores nec perit flammis amor,
servire Graio pateris Andromachen viro,
crudelis Hector? lentus et segnis iaces?
redit Achilles." sume nunc iterum comas
et sume lacrimas (quidquid e misero viri
funere relictum est), sume quae reddas tuo
oscula parenti. matris hanc solacio
relinque vestem: tumulus hanc tetigit meus
manesque cari. si quid hic cineris latet,
scrutabor ore.

(Seneca, *Troades*)

Vocabulary

scrutor

I discover

Level: hard

Seneca discusses the fleeting nature of life.

maior pars mortalium, Pauline, de naturae malignitate conqueritur, quod in exiguum aevi gignimur, quod haec tam uelociter, tam rapide dati nobis temporis spatia decurrant, adeo ut exceptis admodum paucis ceteros in ipso uitae apparatu uita destituat. nec huic publico, ut opinantur, malo turba tantum et imprudens uulgi ingemuit; clarorum quoque uirorum hic affectus querellas euocauit. inde illa maximi medicorum exclamatio est: "uitam breuem esse, longam artem". inde Aristotelis cum rerum natura exigentis minime conueniens sapienti uiro lis: "aetatis illam animalibus tantum indulsisse, ut quina aut dena saecula educerent, homini in tam multa ac magna genito tanto citeriorem terminum stare."

non exiguum temporis habemus, sed multum perdidimus. satis longa uita et in maximarum rerum consummationem large data est, si tota bene collocaretur; sed ubi per luxum ac negligentiam diffluit, ubi nulli bonae rei impenditur, ultima demum necessitate cogente, quam ire non intelleximus transisse sentimus. ita est: non accipimus breuem uitam sed fecimus, nec inopes eius sed prodigi sumus. sicut amplae et regiae opes, ubi ad malum dominum peruenerunt, momento dissipantur, at quamuis modicae, si bono custodi traditae sunt, usu crescunt: ita aetas nostra bene disponenti multum patet.

(Seneca)

Level: easy

Caesar, after conquering Gaul, prepares his first invasion of Britain in late summer 55 BC.

exigua parte aestatis reliqua Caesar, etsi in his locis, quod omnis Gallia ad septentriones vergit, maturae sunt hiemes, tamen in Britanniam proficisci contendit, quod omnibus fere Gallicis bellis hostibus nostris inde subministrata auxilia intellegebat, et si tempus anni ad bellum gerendum deficeret, tamen magno sibi usui fore arbitrabatur, si modo insulam adiisset, genus hominum perspexisset, loca, portus, aditus cognovisset; quae omnia fere Gallis erant incognita. neque enim temere praeter mercatores illo adit quisquam, neque his ipsis quicquam praeter oram maritimam atque eas regiones quae sunt contra Galliam notum est. itaque vocatis ad se undique mercatoribus, neque quanta esset insulae magnitudo neque quae aut quanta nationes incolerent, neque quem usum belli haberent aut quibus institutis uterentur, neque qui essent ad maiorem navium multitudinem idonei portus reperire poterat.

ad haec cognoscenda, prius quam periculum faceret, idoneum esse arbitratus C. Volusenum cum navi longa praemittit. huic mandat ut exploratis omnibus rebus ad se quam primum revertatur. ipse cum omnibus copiis in Morinos proficiscitur, quod inde erat brevissimus in Britanniam traiectus. huc naves undique ex finitimis regionibus et quam superiore aestate ad Veneticum bellum fecerat classem iubet convenire.

(Caesar, *de bello Gallico*)

Vocabulary

septentriones, -um *3m pl.*

Morini, -orum *2m pl.*

Veneticus, -a, -um

north

Morini (people of Belgic Gaul, near the Channel)
of the Venetii (people of north-west Gaul)

Level: easy

Caesar describes the difficult conditions of the landing in Britain.

atque nostris militibus cunctantibus, maxime propter altitudinem maris, qui X legionis aquilam gerebat, obtestatus deos, ut ea res legioni feliciter eveniret, 'desilite', inquit, 'milites, nisi vultis aquilam hostibus prodere; ego certe meum rei publicae atque imperatori officium praestitero.' hoc cum voce magna dixisset, se ex navi proiecit atque in hostes aquilam ferre coepit. tum nostri cohortati inter se, ne tantum dedecus admitteretur, universi ex navi desiluerunt. hos item ex proximis primi navibus cum conspexissent, subsequuti hostibus adpropinquaverunt.

pugnatum est ab utrisque acriter. nostri tamen, quod neque ordines servare neque firmiter insistere neque signa subsequi poterant atque alius alia ex navi quibuscumque signis occurrerat se adgregabat, magnopere perturbabantur; hostes vero, notis omnibus vadii, ubi ex litore aliquos singulares ex navi egredientes conspexerant, incitatis equis impeditos adoriebantur, plures paucos circumsistebant, alii ab latere aperto in universos tela coiciebant. quod cum animadvertisset Caesar, scaphas longarum navium, item speculatoria navigia militibus compleri iussit, et quos laborantes conspexerat, his subsidia submittebat. nostri, simul in arido constiterunt, suis omnibus consecutis, in hostes impetum fecerunt atque eos in fugam dederunt; neque longius prosequi potuerunt, quod equites cursum tenere atque insulam capere non potuerant. hoc unum ad pristinam fortunam Caesari defuit.

(Caesar, *de bello Gallico*)

Level: average

Pompey gathers support and the senate reacts to the threat to the Roman republic that Caesar has created.

misso ad vesperum senatu omnes, qui sunt eius ordinis, a Pompeio evocantur. laudat promptos Pompeius atque in posterum confirmat, segniores castigat atque incitat. multi undique ex veteribus Pompei exercitibus spe praemiorum atque ordinum evocantur, multi ex duabus legionibus, quae sunt traditae a Caesare, arcessuntur. completur urbs et ipsum comitium tribunis, centurionibus, evocatis. omnes amici consulum, necessarii Pompei atque eorum, qui veteres inimicitias cum Caesare gerebant, in senatum coguntur; quorum vocibus et concursu terrentur infirmiores, dubii confirmantur, plerisque vero libere decernendi potestas eripitur. pollicetur L. Piso censor sese iturum ad Caesarem, item L. Roscius praetor, qui de his rebus eum doceant: sex dies ad eam rem conficiendam spatii postulant. dicuntur etiam ab nonnullis sententiae, ut legati ad Caesarem mittantur, qui voluntatem senatus ei proponant. omnibus his resistitur, omnibusque oratio consulis, Scipionis, Catonis opponitur. Catonem veteres inimicitiae Caesaris incitant et dolor repulsae.

(Caesar, *de bello civili*)

Level: hard

Death is inevitable.

eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni nec pietas moram
 rugis et instanti senectae
 adferet indomitaque morti,

non, si trecentis quotquot eunt dies,
amice, places inlacrimabilem
 Plutona tauris, qui ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi

compescit unda, scilicet omnibus
quicumque terrae munere uescimur
 enuiganda, siue reges
 siue inopes erimus coloni.

frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
 frustra per autumnos nocentem
 corporibus metuemus Austrum:

uisendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danaï genus
 infame damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris.

linquenda tellus et domus et placens
uxor, neque harum quas colis arborum
 te praeter inuisas cupressos
 ulla breuem dominum sequetur;

absumet heres Caecuba dignior
seruata centum clauibus et mero
 tinguet pauimentum superbo,
 pontificum potiore cenis.

(Horace)

Vocabulary

Hadria, -ae

the Adriatic

Auster, -ri

the South Wind (associated with malaria, which was rife in Autumn)

Caecuba, -ae

Caecuban wine

[Sallust passage to be added here]